

<https://doi.org/10.28925/1609-8595.2022.1.10>

УДК 378(477):371.14

Наталія Мачинська

ORCID iD 0000-0003-0309-7074

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри початкової та дошкільної освіти,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, 07900 Львів, Україна,
natalya_im@ukr.net

Галина Бойко

ORCID iD 0000-0001-9299-9023

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри початкової та дошкільної освіти,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, 07900 Львів, Україна,
halyna.boiko@lnu.edu.ua

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВИКЛАДАЧА ВИЩОЇ ШКОЛИ УПРОДОВЖ ЖИТТЯ

У статті запропоновано теоретико-практичний аналіз проблеми формування та удосконалення професійно-педагогічної майстерності викладача закладу вищої освіти. Авторами розкрито теоретичні підходи до проблеми визначення понять «освіта», «змішане навчання», «дистанційне навчання»; на основі теоретичного аналізу виокремлено суттєві ознаки сучасного суспільства загалом та системи освіти зокрема: вимушена ізоляція та міграція значної частини громадян, пошук нових напрямів формування та удосконалення професійної майстерності педагога; виокремлення форм та методів і визначення основних чинників формування й удосконалення професійної майстерності викладача вищої школи.

Означено особливості змішаного та дистанційного формату організації освітнього процесу, перелічено системні принципи відкритої освіти (мобільність усіх учасників освітнього процесу, рівність доступу до освітніх систем, надання якісної освіти, формування структури та реалізації освітніх послуг). Зазначено необхідність створення єдиного інформаційно-освітнього простору для освітнього процесу підготовки студентів; схарактеризовано його основні ознаки.

У контексті проблеми удосконалення професійної майстерності викладача закладу вищої освіти запропоновано різні підходи до трактування майстерності викладача закладу вищої освіти, зазначено тісний зв'язок проблеми дослідження з системою освіти дорослих. Перелічено завдання державної політики у сфері освіти дорослих на основі нормативно-правових документів.

Виокремлено провідні чинники формування та удосконалення професійної майстерності викладача закладу вищої освіти (самотивація, мобільність, самозадоволення та самозаохочення), подано їх ґрунтовну характеристику. Акцентовано увагу на створенні єдиного цифрового освітнього середовища закладу освіти, означено його суттєві переваги для всіх учасників, зокрема педагогічних працівників. Окрему увагу приділено особистому освітньому портфолію викладача, що являє собою сукупність відомостей про документи щодо персональних досягнень особи.

Ключові слова: викладач закладу вищої освіти; дистанційна освіта; змішане навчання; мобільність педагога; освіта дорослих; професійна майстерність; самотивація.

Вступ. Нові виклики, з якими Україна стикається уже упродовж двох років, зумовлюють необхідність переосмислити вимоги та критерії оцінювання професійної майстерності фахівців багатьох галузей. У нашому дослідженні ми акцентуємо увагу на професійній майстерності

викладача закладу вищої освіти (ЗВО). Упродовж 2020–2022 рр. світова освітня система шукала варіативні підходи до організації освітнього процесу в різних освітніх інституціях в умовах вимушеної ізоляції, пов'язаної з пандемією коронавірусу.

Умови сьогодення, продиктовані повномасштабною військовою агресією в Україні зі сторони росії, змушують переглянути вимоги до професійної майстерності педагога закладу вищої освіти. Період з 24 лютого 2022 р. і до сьогодні характеризується в суспільстві загалом і в системі вищої освіти зокрема різними ознаками:

- вимушена ізоляція та міграція значної частини громадян, серед яких і учасники освітнього процесу;
- апробація альтернативних способів організації освітнього процесу в різних типах освітніх закладів;
- пошук нових напрямів формування та удосконалення професійної майстерності педагога в умовах невизначеності та ускладнень організації освітнього процесу;
- виокремлення форм та методів, визначення основних чинників формування та удосконалення професійної майстерності викладача вищої школи.

Професійна діяльність викладача вищої школи в умовах воєнного часу вимагає від суб'єкта праці не тільки глибоких теоретичних знань, а й необхідної спеціальної психологічної готовності до руху для досягнення вершин професіоналізму, готовності до розвитку і вдосконалення своєї особистості, здатної стати вирішальною силою суспільного прогресу. Людина – головний ресурс економіки і основний чинник суспільного розвитку в цілому, основне джерело емоцій та інтелекту, тому доцільно звернутися до проблеми розвитку і примноження можливостей цього потенціалу економічного розвитку, до професійного становлення та зростання особистості саме в контексті аналізу проблем сучасної освіти.

Мета статті – на основі теоретичного аналізу та набутого практичного досвіду виокремити чинники формування та удосконалення професійної майстерності викладача закладу вищої освіти упродовж життя.

Результати дослідження. Освіта є основою інтелектуального, духовного, фізичного і культурного розвитку особистості, її успішної соціалізації, економічного добробуту, запорукою розвитку суспільства, об'єднаного спільними цінностями і культурою, та держави (Закон України «Про освіту», 2017).

Як зазначає президент Національної академії педагогічних наук України В. Кремень (2006), освіта – це поле комплексних досліджень, міждисциплінарного підходу і системного аналізу, оскільки вона є «системним» об'єктом, як і системними є її основні проблемні ситуації.

С. Сисоева (2012) стверджує, що освіта – синергетична система, яка функціонує відповідно до принципу позитивного зворотного зв'язку і

здатна змінювати власну структуру, щоб пристосуватися до змін зовнішніх умов свого існування.

Умови, в яких перебуває значна частина населення України, все частіше змушують звертатися до умов змішаного або ж дистанційного навчання. У світі перехід освіти до змішаного навчання триває з кінця минулого століття. Він зумовлений:

- змінами в молодіжному середовищі (покоління Z, тобто людей, які не уявляють свого життя без смартфонів та інтернету);
- технічним прогресом;
- відповідною зміною педагогічних підходів (навчати «традиційно» стає все менш ефективним).

Дослідники стверджують, що в середовищі українських освітян домінує прагматичне бачення, що змішане навчання – це поєднання безпосередньої (на місці) та опосередкованої (через можливості онлайн-навчання) форм взаємодії здобувачів освіти й педагогічних працівників. Змішане навчання – процес оптимізації освітнього процесу, щоб він ставав ефективнішим для здобувачів освіти, котрі належать до покоління «цифрових аборигенів». Нове покоління здобувачів освіти вимагає нових підходів до організації навчання та інших педагогічних підходів. Також не можна забувати про пришвидшення технічного прогресу, постійні нау-хау та потребу освітньої системи йти в ногу з цими нововведеннями (Змішане навчання, 2019, с. 6–7).

У контексті означеного (освіта як процес збагачення науковими знаннями про певні явища чи події; освіта – джерело формування певної системи цінностей у людини) виникла потреба та необхідність у впровадженні змішаного навчання – однієї із альтернативної форм організації освітнього процесу.

Змішане навчання – це:

- гармонійне поєднання традиційної та онлайн-освіти;
- термін «змішане навчання» (в англійській літературі – *blended* або *hybrid learning*) має різні визначення у літературі; загалом це – поєднання офлайн- (або особисто, «на місці») та онлайн-навчання у різних пропорціях (Алексова).

Сама концепція змішаного навчання з'явилася ще в 1990-х як протиположна онлайн-навчанню, проте вивчати та впроваджувати її почали лише з 2000-х (Змішане навчання, 2019).

Змішане навчання тісно пов'язане з дистанційною освітою саме тепер, коли значна кількість учасників освітнього процесу перебувають у віддалених місцях, але мають можливість продовжувати отримувати освіту. Змішана форма вивчення матеріалу – педагогічно виважене по-

єднання технологій традиційного, електронного, дистанційного та мобільного навчання, спрямованого на інтеграцію аудиторного та позааудиторного навчання.

Змішані підходи до навчання виявилися одними з найпопулярніших технологій сьогодення, тому що дозволяють скористатися гнучкістю і зручністю дистанційного курсу та перевагами традиційного класу (Кухаренко, 2016).

Змішане навчання реалізує системні принципи відкритої освіти: мобільності усіх учасників освітнього процесу, рівного доступу до освітніх систем, надання якісної освіти, формування структури та реалізації освітніх послуг. Обов'язковим компонентом змішаного навчання є дистанційна освіта, яка зараз все більше набуває затребуваності в умовах повномасштабного вторгнення росії на територію України.

Важливим аспектом впровадження дистанційного навчання, як зазначає Т. Муращенко (2017), є створення єдиного інформаційно-освітнього простору для освітнього процесу щодо підготовки студентів. Основними ознаками такого простору дослідниця визначає (с. 285):

- співпрацю, яка є ключовим компонентом освітнього процесу, оскільки включається в діяльність студентів переглядом усієї програми й вимагає кваліфікованого супроводу та якісного курсу;
- вивчення соціальних сервісів набуває все більшої значимості саме з точки зору пізнання;
- неофіційний досвід навчання є частиною проекту, а не просто побічним продуктом;
- електронні ресурси, які змінюють роботу й навчання і зумовлюють необхідність переглянути та переробити старі освітні процеси.

Дослідники виокремлюють шість причин використання змішаного формату навчання: високий педагогічний рівень; доступ до знань; соціальна взаємодія; персональна дія та мотивація; економічна ефективність; простота перегляду (McGee, Reis, 2012).

У теперішніх умовах воєнного стану в Україні найбільш вагомою причиною використання як змішаного, так і дистанційного формату організації освітнього процесу є безпечність та можливість долучення до освіти усіх учасників освітнього процесу.

Змішане / дистанційне навчання висуває і нові вимоги до майстерності викладача ЗВО, яка по-різному трактується дослідниками.

Клод Гельвецій у контексті розмов про розумові здібності та виховання людини зазначав, що двом дітям дали того самого навчителя, вивчали їх розбирати літери, читати, проказувати катехизис тощо і гадають уже, що дали їм однакове виховання...справжній вихователь ди-

тинства – це речі, що оточують його, – саме цим навчителям завдячує воно мало не всіма своїми поняттями (Гельвецій, 1994).

Я. Корчак так ділиться власним досвідом навчання та виховання дітей: заходить учитель... нібито й знаєш, який перший урок, але завжди бувають несподіванки, ніколи точно не відомо, що саме буде сьогодні. Іноді й не дуже цікавий предмет, а якраз сьогодні було приємно слухати (Корчак, 2016).

В. Осадчий у контексті підготовки майбутніх учителів у ЗВО стверджує: тьютор – це не лише той, хто навчає вчитися інших, а й уміє вчитися сам і передавати свій досвід самоосвіти тому, хто також перебуває в процесі самоосвіти (Осадчий, 2010, с.82).

Дж. Брадемас, американський політик-демократ, викладач, 13 президент Нью-Йоркського університету, підкреслює, що освіта необхідна для щастя, бо, як говорили греки, «за допомогою навчання у людини розвиваються життєві сили і збагачується її світогляд», освіта є як би «сходами» для соціального і економічного успіху. Але, крім високої здатності освіти до оформлення індивідуальних умінь і цінностей, до підвищення мобільності індивіда в суспільстві, освіта стала основою наших надій на зміцнення нації в економічних і матеріальних відносинах, на якісному рівні інтелектуального і культурного життя (Кривко).

Оскільки в нашому дослідженні мова йде як про викладачів-початківців, так і про викладачів, які вже мають певний досвід професійної діяльності, вважаємо за необхідне порушити питання освіти дорослих.

У Проекті Закону України «Про освіту дорослих» зазначено, що завданнями державної політики у сфері освіти дорослих є:

- задоволення потреб дорослих осіб в особистому інтелектуальному, культурному і духовному розвитку;
- формування і розвиток культури навчання впродовж життя;
- сприяння здоровому довголіттю, активній участі дорослих осіб у суспільному житті, формування і розвиток їх громадянських компетентностей;
- підвищення мобільності та конкурентоспроможності дорослих осіб на ринку праці, створення сприятливих умов для їх економічної активності, опанування нових кваліфікацій, професій, спеціальностей, забезпечення можливостей щодо зміни ними місця роботи, сфери зайнятості, підприємницької діяльності;
- сприяння здобуттю дорослими особами обов'язкової повної загальної середньої освіти, якщо раніше вона не була здобута;

- створення умов для вивчення державної мови та опанування її на відповідних рівнях володіння;

- підтримка підвищення освітнього рівня населення шляхом здобуття дорослими особами професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти, зокрема за іншими професіями, спеціальностями;

- заохочення дорослих осіб до набуття нових та/або вдосконалення раніше набутих компетентностей шляхом формальної, неформальної та інформальної освіти;

- соціальна реклама та поширення інформації про систему освіти дорослих (Проект Закону «Про освіту дорослих», 2022).

Обговорення. Спираючись на ґрунтовний теоретичний аналіз досліджуваної проблеми та використовуючи досвід, отриманий в умовах пандемії та вже тривалої роботи в період воєнного стану, ми виокремлюємо *провідні чинники формування та удосконалення професійної майстерності викладача ЗВО*:

- самомотивація (особистісна освіта найважливіша, бо формує в людини здатність приймати незалежні, автентичні рішення, щоб позитивно змінювати себе та суспільство, в якому живе);

- мобільність педагога (внутрішній стан людини на рівні потреби пізнавати нове, здобувати знання, виробляти матеріальні і духовні цінності, допомагати ближньому, бути добротворцем);

- самозадоволення та самозаохочення (освіта здатна допомогти молодим людям успішно самореалізуватися, вбудуватися в сучасне суспільне життя, в соціально-політичну, економічну, духовну реальність) (Мачинська, 2021).

Проаналізуємо означені чинники.

Самомотивація – це усвідомлення та прийняття людиною нагальних завдань, які необхідно чітко та в означений термін виконати. С. Р. Кові (2020) зазначає: «Беручи на себе зобов'язання й виконуючи їх, ми починаємо розвивати внутрішню цілісність, яка дає нам усвідомлення контролю, хоробрості й сили, щоб ми могли взяти на себе ще більшу відповідальність за власне життя... Сила брати на себе й виконувати зобов'язання перед самими собою – основа для розвитку базових навичок ефективності» (с. 103).

Ми вважаємо, що самомотивація, яка повинна бути рушійною силою особистісного розвитку, є критерієм розвитку кожної особистості. Сформованість готовності викладача до систематичної роботи над удосконаленням себе, над цілеспрямованою роботою щодо формування майстерності майбутніх викладачів ЗВО – це один із ефективних критеріїв оцінювання професійної майстерності викладача вищої школи. Самомо-

тивація дає можливість кожному педагогу чітко визначити особистісні цілі професійного розвитку та обирати оптимальні шляхи для їх реалізації.

Мобільність педагога. Погоджуємося з визначенням: «... складовою професійної мобільності педагога виступає його готовність до змін. Ще однією складовою професійної мобільності є активність особистості. Професійне й особистісне становлення майбутніх фахівців здійснюється за допомогою його власної активності. При цьому активність проявляється як робота над своїм перетворенням, так і над перетворенням навколишньої дійсності» (Дячок, 2019, с. 132–133).

Професійно-педагогічно мобільний викладач є професіоналом своєї справи, йому притаманні розвинена мотивація до роботи, професійна творчість, швидка адаптація до співпраці із студентами. Саме тому оцінка професійно-педагогічної мобільності виступає важливим показником якості освітнього процесу закладу вищої освіти (у системи внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти) (Ієвлєв, 2020).

Критеріями оцінювання сформованості мобільності викладача ЗВО є: прагнення і готовність до постійного пошуку нових способів організації пізнавальної діяльності студентів, здатність формувати і проявляти особистісні цінності, проявляти жертовність у професійній діяльності при організації співпраці як зі студентами, так і з колегами в умовах невизначеності.

Варто зазначити, що формування мобільності викладача ЗВО в контексті удосконалення професійної майстерності набуває ефективності при умові створення в освітній інституції цифрового освітнього середовища, яке значно розширює потенційні індивідуальні можливості усіх учасників освітнього процесу.

Єдине цифрове освітнє середовище закладу освіти – це відкрита система, у якій задіяні на інформаційному рівні та пов'язані між собою всі суб'єкти освітньої діяльності: адміністрація, методична служба, педагогічні працівники, вихованці та їхні батьки, педагогічна громадськість, органи управління освітою. Практично всі учасники освітньо-виховної взаємодії об'єднані між собою відповідними інформаційними потоками. У Концепції виховання дітей та молоді в цифровому просторі (2021) зазначено, що ефективне функціонування єдиного цифрового освітнього середовища закладу освіти надає суттєві переваги всім учасникам, оскільки єдиний освітній простір дозволяє: педагогічним працівникам забезпечити модернізацію власної освітньої діяльності на основі впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у освітньо-виховний

процес; отримати доступ до електронного банку нормативних документів, навчальних програм, сучасних технологій і методик навчання, багатофункціональної медіатеки та електронної бібліотеки; створювати електронні портфоліо як ефективний засіб оцінювання й узагальнення власної освітньої діяльності та професійного розвитку; розробляти дидактичні матеріали (мультимедійні презентації, технологічні картки) для вихованців; використовувати електронні конструктори навчальних занять, застосовувати нові форми й методи організації освітньої діяльності вихованців (дистанційне навчання, онлайн-консультування, віртуальні лабораторії, інтернет-проекти, вебквести тощо) (Концепція виховання, 2021).

Самозадоволення та самозаохочення як показники високого рівня розвитку когнітивних умінь і навичок особистості формуються упродовж навчання кожного майбутнього педагога в ЗВО і в процесі безпосередньої професійно-практичної діяльності. Завдання кожного викладача ЗВО – закласти основи самозадоволення та самозаохочення в кожного студента на теоретичних етапах професійної підготовки майбутнього педагога, оскільки освіта повинна стати не просто документом про обраний фах, а й стимулом для успішної самореалізації в сучасному суспільному житті, активного долучення до соціально-політичної, економічної та духовної реальності.

Ми вважаємо, що одним із необхідних показників сформованості професійності кожного викладача ЗВО є укладене портфоліо.

Особисте освітнє портфоліо – сукупність відомостей про документи щодо персональних досягнень особи, які засвідчують результати навчання, здобуті шляхом формальної, неформальної та інформальної освіти, у тому числі у процесі безперервного професійного розвитку (Проект Закону «Про освіту дорослих», 2022).

Особисте освітнє портфоліо у Львівському національному університеті імені Івана Франка (підготовка фахівців спеціальностей 012 Дошкільна освіта та 013 Початкова освіта) починаємо формувати на етапі професійної підготовки кожного студента ще на першому році навчання у ЗВО під час проходження педагогічної практики. Упродовж усього терміну навчання на бакалавраті (3 роки 10 місяців) студенти мають можливість поповнювати це портфоліо результатами виконаних завдань як у щоденній науково-пізнавальній діяльності (участь у конференціях, долучення до проведення волонтерської діяльності, презентація власних досягнень на практичних заняттях тощо), так і в процесі проходження різних видів практики – педагогічної, виробничої, пропедевтичної. Оцінювання портфоліо здійснюється поетапно упродовж усього періоду навчання, але найбільш вагому оцінку студенти отримують під час проведення підсумкової державної атестації через додаткову суму балів до відповіді на усному комплексному екзамені (Практика. ЛНУ імені Івана Франка).

Висновки. Отож, професійна майстерність викладача ЗВО – це характеристика, яка формується та удосконалюється упродовж усієї професійно-педагогічної діяльності фахівця освіти. Готовність до самоосвіти та самонавчання, здатність сприйняти відсутність необхідних якостей та визначити поетапність для їх формування, активізація внутрішнього потенціалу – ось лише деякі ознаки, які характеризують сформовану компетентність викладача ЗВО щодо навчання упродовж життя.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо в розробленні, апробації та активному впровадженні тренінгових вправ для формування готовності у викладачів вищої школи до удосконалення їх професійної майстерності упродовж життя.

Список використаної літератури

1. Алексова Л. Змішане навчання: переваги та недоліки. URL: <http://bkeipr.com/index.php/1745-zmishane-navchannya-perevagi-ta-nedoliki> (дата звернення: 03.04.2022).
2. Гельвецій К. А. Про людину, її розумові здібності та її виховання. Київ: Основи, 1994. 416 с.
3. Дячок Н. Мобільність педагога як шлях реалізації положень нової концепції педагогічної освіти. *Освітологічний дискурс*. 2019. № 1–2. С. 128–140. DOI: <https://doi.org/10.28925/2312-5829.2019.1-2.128140>
4. Закон України «Про освіту». 2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 01.04.2022).
5. Змішане навчання: сутність та переваги у сучасному світі. *EdEra blog*. 24.05.2019. URL: <http://surl.li/bxjlm> (дата звернення: 04.04.2022).
6. Ієвлев О. М. Професійно-педагогічна мобільність викладача як чинник якості освітнього процесу: теоретичне та експериментальне дослідження. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2020. № 10. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2156-2020.10.38>
7. Кові С. Р. 7 звичок надзвичайно ефективних людей. Харків: Клуб Сімейного Дозвілля, 2020. 384 с.

8. Концепція виховання дітей та молоді в цифровому просторі / Національна академія педагогічних наук України, 2021. 52 с. URL: <https://ipv.org.ua/wp-content/uploads/2021/08/Kontseptsiaivukhovannia-ditey-ta-molodi-v-tsifrovomu-prostori.pdf> (дата звернення: 01.04.2022).
9. Корчак Я. Правила життя: педагогіка для дітей та дорослих. Харків: Фоліо, 2016. 376 с.
10. Кривко Т. А., Поліщук О. М. Цінності в освіті та цінність освіти. URL: <http://intkonf.org/krivko-ta-kpsihn-polischuk-om-tsinnosti-v-osviti-ta-tsinnist-osviti> (дата звернення: 01.04.2022).
11. Кремень В. Г. Філософія людиноцентризму у контексті проблем освіти. *Гуманізм та освіта: Збірник матеріалів VIII міжнародної науково-практичної конференції, м. Вінниця, 2006 р., 19–21 вересня*. Вінниця: Вінницький національно-технічний університет, 2006. С. 9–17.
12. Кухаренко В. М., Березенська С. М., Бугайчук К. Л., Олійник Н. Ю., Олійник Т. О., Рибалко О. В., Сиротенко Н. Г., Столяревська А. Л. Теорія та практика змішаного навчання: Монографія. Харків: ХПІ, 2016. URL: http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-Press/23536/3/Kukharenko_Teoriia_ta_praktyka_2016.pdf (дата звернення: 02.04.2022).
13. Мачинська Н. І. Чинники формування професійної майстерності педагога в умовах змішаного навчання. *Матеріали звітних наукових конференцій факультету педагогічної освіти*. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2021. Вип. 6. С. 11–13. URL: <https://pedagogy.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/02/Zbirnyk-vypusk-6.pdf> (дата звернення: 01.04.2022).
14. Муращенко Т. В. Змішане та дистанційне навчання як спосіб доступу до якісної освіти. *Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету*. 2017. № 3. С. 283–287. DOI: <https://doi.org/10.28925/2414-0325.2017.3.28387>
15. Осадчий В. В. Методи, форми та засоби професійної підготовки учителів-тьюторів в умовах дистанційної форми навчання. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. 2010. № 6. С. 82–86.
16. Пасічник О., Єлфімова Ю., Чушак Х., Шинаровська О., Донець А. Змішане навчання у закладах професійної (професійно-технічної) освіти. Київ: МОН України, 2021. 92 с. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/pto/2021/11/30/Zmish.navch.u.zakl.P-PT-O.30.11.pdf> (дата звернення: 09.04.2022).
17. Практика. *ЛНУ імені Івана Франка*. <https://pedagogy.lnu.edu.ua/academics/practice> (дата звернення: 03.04.2022).
18. Проект Закону України «Про освіту дорослих». 22 лютого 2022 року. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/JI06948A> (дата звернення: 04.04.2022).
19. Сисоєва С. Сфера освіти як об'єкт дослідження. *Освітологія*. 2012. Вип. 1. С. 22–29.
20. McGee P., Reis A. Blended Course Design: A Synthesis Of Best Practices. *Journal of Asynchronous Learning Networks*. 2012. Volume 16. Issue 4. P. 7–22. DOI: <http://dx.doi.org/10.24059/olj.v16i4.239>

References

- Alieksova, L. (n.d.). *Zmishane navchannia: perevahy ta nedoliky [Blended learning: advantages and disadvantages]*. <http://bkeipr.com/index.php/1745-zmishane-navchannya-perevagi-ta-nedoliki>
- Helvétius, C.-A. (1994). *Pro lyudynu, yiyi rozumovi zdibnosti ta yiyi vihovannya [Treatise on Man: His Intellectual Faculties and his Education]*. Osnovi.
- Diachok, N. (2019). Mobilnist pedahoha yak shliakh realizatsii polozhen novoi kontseptsii pedahohichnoi osvity [The pedagogue's mobility as the way of realization conditions of the new pedagogical concept of education]. *Osvitolohichnyi diskurs*, 1–2, 128–140. <https://doi.org/10.28925/2312-5829.2019.1-2.128140>
- Zakon Ukrainy «Pro osvitu» [Law of Ukraine «On Education»]* (2017). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
- Zmishane navchannia: sutnist ta perevahy u suchasnomu sviti [Blended learning: essence and advantages in the modern world] (2019, May 24). *EdEra blog*. <http://surl.li/bxjlm>
- Pasichnyk, O., Yelfimova, Yu., Chushak, K., Shynarovska, O., Donets, A. (2021). *Zmishane navchannia u zakladakh profesiinoi (profesiino-tekhnichnoi) osvity [Blended learning in vocational (technical) education institutions]*. <https://mon.gov.ua/storage/app/media/pto/2021/11/30/Zmish.navch.u.zakl.P-PT-O.30.11.pdf>
- Iyevlyev, O. M. (2020). Profesiino-pedahohichna mobilnist vykladacha yak chynnyk yakosti osvitnoho protsesu: teoretichne ta eksperymentalne doslidzhennia [Professional and pedagogical mobility of the teacher as a factor of quality of the educational process: theoretical and experimental research]. *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*, 10. <https://doi.org/10.32702/2307-2156-2020.10.38>

- Covey, S. R. (2020). *7 zvychook nadzvychaino efektyvnykh liudei [The 7 Habits of Highly Effective People]*. Klub Simejnogo Dozvyillya.
- Kontseptsiiia vykhovannia ditei ta molodi v tsyfrovomu prostori [The concept of raising children and youth in the digital space]* / National Academy of Educational Sciences of Ukraine (2021). <https://ipv.org.ua/wp-content/uploads/2021/08/Kontseptsiiia-vykhovannia-ditey-ta-molodi-v-tyfrovomu-prostori.pdf>
- Korchak, Ya. (2016). *Pravyla zhyttia: pedahohika dlia ditei ta doroslykh [Rules of life: pedagogy for children and adults]*. Folio.
- Kryvko, T. A., Polishchuk, O. M. (n.d.). *Tsinnosti v osviti ta tsinnist osvity [Values in education and the value of education]*. <http://intkonf.org/krivko-ta-kpsihn-polischuk-om-tsinnosti-v-osviti-ta-tsinnist-osviti>
- Kremen, V. H. (2006). Filozofiiia liudynotsentryzmu u konteksti problem osvity [Philosophy of anthropocentrism in the context of educational problems]. *Gumanizm ta osvita: Zbirnik materialiv VIII mizhnarodnoyi naukovo-praktichnoyi konferenciyi, m. Vinnicya, 2006 r., 19–21 veresnya* (pp. 9–17). Vinnickij nacionalno-tehnichnij universitet.
- Kukhareno, V. M., Berezenska, S. M., Buhachuk, K. L., Oliinyk, N. Iu., Oliinyk, T. O., Rybalko, O. V., Syrotenko, N. H., Stoliarevska, A. L. (2016). *Teoriia ta praktyka zmishanoho navchannia: Monohrafiia [Theory and practice of blended learning: Monograph]*. KhPI. http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPIPress/23536/3/Kukhareno_Teoriia_ta_praktyka_2016.pdf
- Machynska, N. I. (2021). Chynnyky formuvannia profesiinoi maisternosti pedahoha v umovakh zmishanoho navchannia [Factors of formation of professional skill of the teacher in the conditions of blended learning]. *Materialy zvitnykh naukovykh konferentsii fakultetu pedahohichnoi osvity. LNU imeni Ivana Franka*, 6, 11–13. <https://pedagogy.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/02/Zbirnyk-vypusk-6.pdf>
- Murashchenko, T. V. (2017). Zmishane ta dystantsiine navchannia yak sposib dostupu do yakisnoi osvity [Blended and distance learning as a way of access to quality education]. *Open educational e-environment of Modern University*, 3, 283–287. <https://doi.org/10.28925/2414-0325.2017.3.28387>
- Osadchiiy, V. V. (2010). Metody, formy ta zasoby profesiinoi pidhotovky uchyteliv-tiutoriv v umovakh dystantsiinoi formy navchannia [Methods, forms and facilities of professional preparation of teachers-tutors in the conditions of the controlled from distance form of teaching]. *Pedahohika, psykholohiia ta medyko-biolohichni problemy fizychnoho vykhovannia i sportu*, 6, 82–86.
- Praktika [Practice]. *Ivan Franko National University of Lviv*. <https://pedagogy.lnu.edu.ua/academics/practice>
- Proekt Zakonu Ukrainy «Pro osvitu doroslykh» [Law of Ukraine «On adult education». Project]* (2022, February 22). <https://ips.ligazakon.net/document/JI06948A>
- Sysoieva, S. (2012). Sfera osvity yak obiekt doslidzhennia [The field of education as an object of study]. *Osvitolohiia*, 1, 22–29.
- McGee, P., Reis, A. (2012). Blended Course Design: A Synthesis of Best Practices. *Journal of Asynchronous Learning Networks*, 16 (4), 7–22. <http://dx.doi.org/10.24059/olj.v16i4.239>

Стаття надійшла до редакції 10.04.2022

Прийнято до друку 28.04.2022

LIFELONG DEVELOPMENT OF A UNIVERSITY TEACHER'S PROFESSIONAL SKILLS

Machynska Nataliia, Doctor of Sciences in Pedagogy, Professor,
Head of the Department of Primary and Preschool Education,
Ivan Franko National University of Lviv,
1 Universytetska Str., 79000 Lviv, Ukraine,
natalya_im@ukr.net

Boiko Halyna, PhD in Pedagogy,
Associate Professor of Primary and Preschool Education Department,
Ivan Franko National University of Lviv,
1 Universytetska Str., 79000 Lviv, Ukraine,
halyna.boiko@lnu.edu.ua

The article offers a theoretical and practical analysis on the problem of formation and improvement of a university teacher's professional and pedagogical skills. The authors reveal theoretical approaches to the problem of defining the concepts of «education», «blended learning», «distance learning». Based on the

theoretical analysis on the essential features of modern society in general and the education system in particular the following issues are highlighted: forced isolation and migration of a significant part of citizens, search for new directions of formation and improvement of teachers' professional skills; identification of forms and methods as well as determination of the main factors of formation and improvement of a university teacher's professional skills.

Peculiarities of mixed and distance mode of educational process organization are indicated. System principles of open education are listed (mobility of the whole educational process, equal access to educational systems, provision of quality education, formation of structure and realization of educational services). The need to create a single information and educational space for the educational process of student's training is noted as the article describes its main features.

In the context of improving the professional skills of a university teacher, different approaches to the interpretation of the skills of a university teacher are proposed; the research on the system of adult education is closely related. The tasks of the state policy in the field of adult education on the basis of normative-legal documents are listed.

The leading factors of formation and improvement of a university teacher's professional skills (self-motivation, mobility, self-satisfaction and self-encouragement) are singled out; their thorough characteristic is given. Emphasis is placed on the creation of a single digital educational environment of the educational institution. Significant benefits are identified for all participants, including teachers. Particular attention is paid to the teacher's personal educational portfolio, which is a set of information about the documents on personal achievements.

*Key words: **adult education, blended learning, distance education, professional skills, teacher mobility, teacher of higher education institution, self-motivation.***